HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

רבי אליעזר אומר פותחין לאדם בכבוד אביו ואמו וחכמים [א]אוסרין אמר רבי צדוק [ב]עד שפותחין לו בכבוד אביו ואמו יפתחו לו בכבוד המקום אם כן אין נדרים (א) [ג]מודים חכמים לר' אליעזר בדבר שבינו לבין אביו ואמו שפותחין לו בכבוד אביו ואמו (א) ועוד אמר רבי אליעזר [ג]פותחין בנולד וחכמים [ד]אוסרין כיצד אמר קונם (ב) שאני נהנה לאיש פלוני ונעשה סופר או שהיה משיא את בנו (ג) ואמר אילו הייתי יודע שהוא נעשה סופר או שהיה משיא את בנו בקרוב לא הייתי נודר קונם לבית זה שאני נכנס ונעשה בית הכנסת אמר אילו הייתי יודע שהוא נעשה בית הכנסת לא הייתי נודר רבי אליעזר מתיר וחכמים [ה]אוסרין: **גמ'** מאי אין נדרים אמר אביי [ו]אם כן אין נדרים ניתרין יפה

ורבא

רש"י

רבי אליעזר אומר פותחין לאדם בכבוד אביו ואמו. (ד) שאומר לו אילו היית יודע שאומרים על אביך אוי לו לאב שגדל בן רשע כזה שהוא פרוץ בנדרים שכן רשעים דרכן לנדור כדאמרינן לעיל בפירקין קמא (דף ט.) ואם אמר לאו דאילו הייתי יודע לא הייתי נודר מתירין לו: **וחכמים אוסרין.** שאפילו אין דעתו להתחרט נותנים לו דעת (ה) להתחרט: **רבי צדוק אומר עד שפותחין לו בכבוד אביו ואמו כו'.** כלומר אם כן יכולים לפתוח לו בכבוד אביו ואמו פותחין לו נמי בכבוד המקום שיכולים לומר לו נמי שכנגד הקב"ה עושה שנודר ורשע הוא לשמים: **אלא אם אתה אומר כן.** שפותחין לו בכך: **אין נדרים.** בגמרא מפרש לה: **בדבר שבינו לבין אביו ואמו.** במה שהדיר והם צריכים לו להנאתו שפותחין לו בכבודם: **פותחין בנולד.** בדבר שלא היה בעולם בשעת נדרו (ו) ועדיין עתידין לבוא לעולם לאחר שנדר. ומפרש כילד: **ונעשה סופר.** אית דאמרי תלמיד שהוא צריך לו ואית דאמרי לבלר שצריך לו נמי: **או שהיה משיא.** המודר את בנו ואמר אילו הייתי יודע כו' בקרוב זמן לא הייתי נודר: **ונעשה.** אותו בית: **בית הכנסת.** האי נולד ממש הוא: **ר"א מתיר וחכמים אוסרין.** דקסברי אין פותחין בנולד. ובמס' נזיר בפ' ב"ש (דף לג:) מפרש דזכינהו חכמים לר' אליעזר והודה להם: **גמ' מאי אין נדרים.** דקאמר (ז) לן רבי צדוק לר' אליעזר אין נדרים: **ניתרין יפה.** כדפרשינן לעיל אפילו שאין דעתו להתחרט מתוך שמאיימין עליו כל כך משום כבוד אביו ואמו אומר שמתחרט אבל אין מתחרט לגמרי:

אין

ר"ן

רבי אליעזר אומר פותחין לו לאדם בכבוד אביו ואמו. שאומרים לו אילו היית יודע שמבזין אביך ואמך על שאתה קל בנדרים וכדאמרינן (סנהדרין נב.) דקרו לרשיעא בר צדיקא רשיעא בר רשיעא כלום היית נודר. לשון אחר שיאמרו שאתה למדת מהם שאף הם מזלזלין בנדרים: **וחכמים אוסרים.** בגמרא מפרש טעמייהו: **אמר ר' צדוק עד שפותחין בכבוד אביו ואמו פותחין לו בכבוד המקום.** כלומר רבי אליעזר כי היכי דשרי לפתוח בכבוד אביו ואמו שרי נמי לפתוח בכבוד המקום שאומרין לו אילו היית יודע כשנדרת שהיית מיקל בכבוד המקום דהא אמרינן בספרי(ג) שהוא כנודר במלך עצמו כלום היית נודר: **אמרו לו אם כן אין נדרים.** כלומר אפי' ר' אליעזר מודה לרבנן דבכבוד המקום אין פותחין דאם איתא דפותחין אין נדרים. ובגמרא מפרש(ד) מאי דבר שבינו לבין אביו ואמו כגון שאסרם בהנאתו. ומיהו נהי דמסקינן הכא דאין פותחין בכבוד המקום דוקא בכבוד המקום הוא דאין פותחין משום דאם איתא דפותחין אין נדרים נתרים יפה כדאיתא בגמ' שאין שום אדם שיעיז פניו לומר שאפי' היה יודע שהוא מיקל בכבוד המקום היה נודר ואפי' לא היה נמנע לכך מתחלה ישקר לומר כן אבל בכבוד מצוה אחת פותחין וכדתנן לקמן (דף סה:) פותחין לו מן הכתוב בתורה אילו היית יודע שאתה עובר על לא תשנא את אחיך בלבבך(ה) כלום היית נודר משום דמצוה אחת כי הני דמני תנא לא חמירא להו לאינשי כולי האי ואי אפילו אדעתא דהכי היה נודר לא ישקר לומר אילו הייתי יודע שכן לא הייתי נודר והיינו נמי דתנן [לקמן סו.] פותחין בשבתות: ירושלמי(ו) הכל מודים בכבוד רבו שאינו מעמיד דתנינן [אבות פ"ד מי"ב] ומורא רבך כמורא שמים הלכך אין פותחין בו: **גמ' מאי אין נדרים אמר אביי אם כן אין נדרים ניתרין יפה.** שאפילו אם מתחילה לא היה נמנע מפני כבוד המקום לא יעיז פניו בכך לפני חכם וישקר ויאמר אילו הייתי יודע לא הייתי נודר נמצא שאין נדרים מותרין יפה ומשום הכי מודה רבי אליעזר לרבנן שאין פותחין לו בכבוד המקום. ומיהו בכבוד אביו ואמו פליג דרבנן אסרי דסבירא להו לא שנא בכבוד המקום ולא שנא בכבוד אביו ואמו אין אדם מעיז הלכך אין פותחין ורבי אליעזר סבר בכבוד המקום הוא דאין אדם מעיז אבל בכבוד אביו ואמו מעיז הלכך פותחין:

ורבא

מסורת הש"ס

א) [פי' הר"ן עד סוף המשנה בע"ב], ב) נזיר לג:, ג) [ריש מטות], ד) מפרש לה הס"ד ומה"ד דבר שבינו כו', ה) [ויקרא יט], ו) [פ"ט ה"א], ז) [צ"ל לר"ג],

◆

הגהות הב"ח

(א) במשנה ומודים חכמים: (ב) שם שאיני נהנה כצ"ל וכן לקמן: (ג) שם את בנו בקרוב ואמר אילו הייתי: (ד) רש"י ד"ה ר' אליעזר וכו' שאומרים לו אילו היית יודע שיאמרו על אביך: (ה) ד"ה וחכמים וכו' לו דעת לומר שיתחרט הס"ד ואח"כ מ"ה אמר ר' צדוק עד וכו' א"כ שיכולים לפתוח וכו' בגמרא מפרש לה הס"ד: (ו) ד"ה פותחין וכו' בשעת נדרו עדיין ועתידין לבוא: (ז) ד"ה מאי וכו' דקאמר ליה ר' צדוק לר' אליעזר הס"ד:

◆

פירוש הרא"ש

רבי אליעזר אומר פותחין לאדם בכבוד אביו ואמו. ואומרים לו אילו היית יודע שיאמרו העולם לאביך ולאמך ראו גידולין שגידלתם כמה בנכם קל בנדרים ונמצאת מזלזל בכבודם כלום היית נודר: **וחכמים אוסרים.** דחיישינן שמא משקר כי הוא בוש לומר שלא היה מניח בשביל כבודם ונמצא שחכם מתיר נדר זה בלא חרטה ומיירי שאינו מתחרט מעיקרא דקי"ל פותחין בחרטה ואין צריך למצוא לו פתח כשהוא מתחרט מעיקרא: **יפתחו לו בכבוד המקום.** בא להקשות על דברי ר"א כי היכי דפותחין בכבוד אביו ואמו ולא חיישינן שמא ישקר יפתחו לו נמי בכבוד המקום ויאמרו לו אילו היית יודע שתקרא רע לפני המקום כלום היית נודר: **אמרו לו.** השיבו חכמים דרבי אליעזר מהא לא תסייען דאף ר"א מודה בהא דודאי ישקר דלא חציף איניש כולי האי שיאמר שלא היה מניח בשביל זה ולא דמי לרשב"ג ז) דפתח לההוא גברא יש בוטה כמדקרות חרב ולהא דאמרי' בריש ארבעה נדרים (לעיל כב.) דפתחינן בסיפיה דר' נתן המקיימו כאילו מקריב עליו קרבן דהיינו כבוד המקום דהתם אומר לו מן הפסוקים כהך דתנן במתני' (לקמן סה:) שעובר על לא תשנא ולא תקום ולא תטור אבל היכא שמזכיר לו כבוד המקום אז ודאי משקר: **בדבר שבינו לבין אביו ואמו.** כגון שהדיר אביו: **ועוד אמר ר"א.** קולא אחרת בנדרים פותחין בנולד כגון דבר שאינו מצוי ונולד ונתחדש אחר שנדר ואילו ידע מעיקרא שיתחדש דבר זה לא היה נודר: **וחכמים אוסרים.** דטעמא דחרטה משום שע"י חרטה נעקר הנדר מעיקרו ובדבר שאינו מצוי אינו נעשה נדר טעות מעיקרו כי בשביל זה לא היה מניח מלידור כי היה סבור שלא יבא לעולם: **ונעשה סופר.** תלמיד חכם והכל צריכין לו: **והיה משיא את בנו.** כגון שהדירו לזמן ולא היה סבור שישיא את בנו בתוך אותו זמן ויצטרך לילך לחופת בנו: **גמ' א"כ אין נדרים** נשאלין לחכם. דפתיחה דבכבוד המקום שייכא בכל הנדרים ואם יפתחו לו בכבוד המקום כשידור פעם אחת לא יבא לחכם להתיר לו אלא יפתח זה הפתח לעצמו והוא אינו יודע דהוא אינו מוחל אבל אחרים מוחלין לו:

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פ"ו מהלכות שבועות הל' י ופ"ד מהל' נדרים הל' ה סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן רכח סעיף יא:

ב ב מיי' פ"ו מהלכות שבועות הל' ה טוש"ע י"ד שם סעיף י:

ג ג (מיי' שם) טוש"ע י"ד שם סעיף יא:

ד ד ה מיי' שם הל' יב [ופ"ח מהל' נדרים הל' ה] טוש"ע שם סעיף יב:

ה ו (מיי' שם) טוש"ע שם סעיף י:

◆

מוסף רש"י

אם כן אין נדרים. רבנן קאמרי לרבי אליעזר, אם כן שפותחין בכבוד אביו ואמו (ראמ"ה בשמו). **פותחין בנולד וחכמים אוסרין.** דקסברי דבר שבא לעולם בשעת הנדר יכול לומר לדעת כן לא הייתי נודר, דהוה ליה למיסק אדעתיה, דבר שלא בא לעולם בשעת הנדר אין יכול לומר לדעת כן דהוי עתיד לא הייתי נודר (שם).

◆

תוספות

רבי אליעזר אומר פותחין לאדם בכבוד אביו. כלומר אילו היית יודע שאומרים עליך לאביך ולאמך ראיתם בנכם קל בנדרים ויתביישו וי"מ שיאמרו העולם אוי לאב ולאם שהגדילו בן שקל בנדרים כזה: **וחכמים אוסרין.** דחיישינן שמא יתבייש ויאמר מדעת כן לא נדרתי וישקר: **אמר ר"א בר צדוק.** ראייה לדברי חכמים: **עד שפותחין בכבוד אביו יפתחו בכבוד המקום.** פירוש אילו היית יודע שקוראין אותך רע לפני המקום כלום היית נודר: **אמרו לו אין נדרים.** ובגמרא מפרש ליה: **קונם שאיני נהנה לפלוני ונעשה סופר.** וצריך לו לפי שהוא כותב שטרות העיר או שמשיא בנו וצריך ליכנס לביתו לחופת בנו: **ואין חכמים מודים.** בגמרא מפרש במאי פליגי: **ועוד אמר ר' [אליעזר].** קולא אחרת: **מאי אין נדרים.** **אמר אביי אין נדרים נתרים יפה.** כלומר שבלב מקיים הנדר ומחמת בושת אומר שלדעת כן לא נדר: